

Te Peretitenira'a No Porinetia farani

PIHA PUTURA'A PARAU 'API Mahana piti 12 nō tiunu 2018

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Ravera'a 'āmui e te Mana Hi'opo'a Pāruru e nō te 'Imira'a rāve'a nō te parau pārorura'a

E ti'a ia Pōrīnetia farāni ia hōro'a i te mau fa'ati'ara'a e nō te rave i te mau hi'opo'ara'a o te mau taiete pāruru. I te fenua Farāni, e ravehia teie nei 'ohipa e te Mana Hi'opo'a Pāruru e nō te 'Imira'a rāve'a (ACPR), te hō'ē mana 'ohipa ti'amā, e ha'a nei i roto i te tā'ato'ara'a o te tuha'a o te faufa'a, fare moni e pāruru.

E fa'ati'a te ravera'a 'āmui a teie nei mana e o Pōrīnetia farāni ia fāna'o i tō na 'aravihi i roto i te fa'a'ohipara'a i te fa'aturera'a pāruru e, e pāruru i te mau hōani.

Ua ha'amanahia te rēni e te mau huru o te ravera'a 'āmui e te Mana Hi'opo'a Pāruru e nō te 'Imira'a rāve'a e te 'āpo'ora'a Fa'aterehau o tei fa'aoti ia fa'atae atu i te 'ōpuara'a parau fa'aaui i te 'āpo'ora'a Rahi nō Pōrīnetia farāni rā.

Hōro'ara'a mā te tāmoni 'ore nā te fenua o Pōrīnetia farāni i te OPH i te mau vāhi nohora'a Grand i Pirae e Mariani i Afaahiti

Ua vauvau mai te Fa'aterehau nō te nohora'a i te ha'amanara'a o te hōro'ara'a mā te tāmoni 'ore i te vāhi nohora'a « Cité Grand » i Pirae, e 30 460 m² te rahi e te mau patura'a e vai rā e te nohora'a « Mariani » i Faaone, e 27 739 m² te rahi e te mau patura'a e vai rā. Ua fa'a'itehia teie nei mau hōro'ara'a fenua i te 'Āpo'ora'a fa'atere a te Pū Nohora'a Au (OPH) i te 12 nō 'eperera i mā'iri.

Teie mau fenua i hōro'ahia mai e te Nu'u nō te moni e hō'ē 'eurō, moni taipe, e, ia au i te 'irava 39 o te ture a te faufa'a nō te matahiti 2015, ua fa'ata'ahia nō te fāri'i i te mau tāpura nohora'a tōtiare ti'a'auhia e te Pū Nohora'a Au.

Ua fa'aaui te OPH i te mau tuatāpapara'a nō te tātā'ira'a e 'aufau-'āmui-hia, nō nā vāhi nohora'a e piti, e te Parau fa'aaui 'ōpuara'a 2015-2020 e 50 % nā te Fenua e, e 50 % nā te Haunui nō te tā'ato'ara'a e 60 000 000 farāne. Tē ravehia nei te mau tuatāpapara'a e te mau hi'opo'ara'a vaipārurura'a a teie mau patura'a e te mau ara rau e, e oti i teie nei matahiti.

E ha'amatahia te mau 'ohipa tātā'ira'a a te « Cité Grand » i te toru 'āva'e mātāmua 2019 e nō te « cité Mariani » e piti ia tuha'a : te tuha'a mātāmua nō 'atopa 2018 e te piti nō fepuare 2019.

E fa'ati'a teie nei tātā'ira'a ia tārahu e 121 nohora'a i te « Cité Grand », i fa'ata'ahia nō te mau 'utuāfare, te mau ruatahi taure'are'a e te mau piahi, e 24 fare i te « cité Mariani » nō te mau 'utuāfare.

Fanora'a i te taime o te Fa'a'aitora'a Vā'a o te ao nei

E tupu, mai te 16 e tae atu i te 26 nō tiurai, te mau tata'ura'a hoera'a vitiviti a te Fa'a'aitora'a vā'a o te ao nei. E 32 fenua tē hoe i roto i te 'ō'o'a nō Taaone, e 2 057 ta'ata tata'u e 1 343 pupu hoe. E 'ōmuahia teie nei tata'ura'a o te mau nuna'a ato'a, i te 23 nō tiunu i roto i te 'ō'o'a nō Taaone, e te hō'ē tata'ura'a fa'aineine, te « Vā'a Mata'eina'a Contest ».

Ua ha'amau te Tōmite fa'aineine e te Fa'aterera'a 'Ohipa Pahī nō Pōrīnetia (DPAM) i te hō'ē fa'anahora'a nō te vaipārurura'a o te mau ta'ata hoe i ni'a i te tai e tae atu i te mau ta'ata māta'ita'i. E fa'ata'ahia te tahi vāhi pāruruhia i tā'ōti'ahia e te mau pōito e fa'ati i te ārea tata'ura'a. E 'ōpanihia te mau pahī ato'a ia tere i roto i teie nei ārea, i te mahana e i te pō, i te roara'a o te mau tata'ura'a

E ha'amata te tau 'ōpanira'a e toru mahana hou te tata'ura'a e te mahana i muri mai, nō te fa'ati'a ia tu'u e ia 'iriti i te mau pōito. Te mau pahī turu e te mau pahī i fa'ati'ahia e te mau ta'ata fa'anaho e ti'a e fano i roto i te ārea vaipārurura'a i fa'ata'ahia. E fa'ahepohia te mau ta'ata māta'ita'i ia fa'atura i te mau ārea e te mau fa'auera'a vaipārurura'a. Nā te Mūto'i farāni e te tōmite fa'aineine e ara ia fa'a'ohipa-māite-hia teie mau fa'auera'a.

Tāipera'a 'ei faufa'a tupuna matameha'i, o te rahira'a hō'ē 'ahuru mā pae pupuhi fenua no te tenetere XIXe mai

Ia au i te mana'o tū no te 24 no 'ēperēra i ma'iri a'e nei, a te Tōmite no te faufa'a tupuna matameha'i e ha'apa'o nei i te fa'atupura'a o te faufa'a matameha'i mara'a noa, ua tu'u te fa'aterehau no te Tā'ere i mua i te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te taipera'a, 'ei faufa'a tupuna matameha'i, o te rahira'a hō'ē 'ahuru mā pae pupuhi fenua no te tenetere XIXe mai.

I te matahiti 1823, ua tau roa te fa'anahora'a o te nu'u moana. Ua tauhia te pupuhi fenua poto teitei (caronade), tei hāmanihia i te matahiti 1778 na te taiete 'Etotia Carron, i te pupuhi fenua poto ha'eha'a (canon-obusier) i hāmanihia e te ta'ata farāni ra o Français Henri-Joseph Paixhans tāne. Mai te matahiti 1835 ra, ua tāmauhia teie mau huru pupuhi fenua i ni'a i te mau pahī nana'i toru e te mau pahī tira toru, e ua tae roa mai i Tahiti e te mau motu. I te matahiti 1842 ra, ua ha'amauhia te hau tamarū farāni, e ua ha'amata o Armand Bruat tāne, 'o ia te tāvana mātāmua o te mau Fa'anahora'a farāni i 'Ōteania, i te fa'ariro i te 'oire no Papeete, 'ei 'oire pū, mai reira te ro'o ō te hau farāni e tui atu ai. Ua fa'ati'ahia te rahira'a o te mau pā fa'ehau i taua tau ra.

E rave rahi mau faufa'a no taua tau ra i vai noa mai e tae roa mai i teie mahana, no reira mai taua mau pupuhi fenua e pi'i-noa-hia te Paixhans, e ua 'itehia mai ratou na Papeete, ho'e i te anavai no Tipaeru'i, te tahi atu mau pu'era'a ua fa'a'ohipahia na ia 'ei pou ta'amura'a pah'i aore ra ua tu'u-noa-hia i tera e i tera vahi 'ei mata'ita'ira'a na te ta'ata.

'Ahuru ma pae pupuhi fenua mai teie e vai nei i Tahiti, 'are'a i te fenua farani e piti noa ia teie e toe nei i roto i te mau fare manaha, penei a'e paha e toru. No reira te Fa'aterera'a hau no te Ta'ere i tono ai i te tahi taiete 'aravihi i te pae no te mau mauha'a teiaha no te hi'opo'ara'a i teie mau pupuhi fenua. Ua tupu te mana'o e paruru i teie mau pupuhi fenua e i te fa'aherehere ia ratou. Na roto i te taipera'a 'ei faufa'a tumu e ti'a ia taua mau pupuhi i te paruruhia ('o'panihia ia ho'o, ia ha'apono...), i te fa'ahereherehia ('o'panihia ia fa'ahuru'e, ia tata'ihia ma te parau fa'ati'a 'ore a te fa'aterehau no te Ta'ere, e te fa'ahepora'a i te ti'a ha'apa'o ia fa'aherehere maita'i i taua faufa'a ...), e 'oia ato'a i te ha'afauha'ahia.

Herura'a 'hipapa i ni'a i te motu no Tetiaroa

Ua vauvau te fa'aterehau no te Ta'ere e te Arutaimareva e ha'apa'o nei i te 'ohipa rima'i, i mua i te 'Apo'ora'a fa'aterehau, i te mau tuatapapara'a i ravehia ia au i te parau no te mau herura'a 'hipapa i anihia e te Pu no te ta'ere e te faufa'a tumu i ni'a i te motu no Tetiaroa, i te motu Onetahi i te pae Hiti'a-o-te-ra. Mea titauphia teie huru 'ohipa ia au i te anira'a parau fa'ati'a i fa'ataehia mai e te ta'ata ra o Richard Bailey tane na ni'a i te i'oa o te taiete Tahiti Beachcomber S.A, no te taniuniura'a i te rahira'a e 17 tuha'a fenua, i ni'a i taua motu. Ua tonohia te 'aivana'a 'hipapa ra o Mark Eddowes tane i te 'ava'e 'eperera i ma'iri a'e nei no te amora'a i taua tuha'a 'ohipa herura'a 'hipapa.

I te roara'a e maha hepetoma i te maoro ua fa'aotihia e 22 patara'a ratio o na 5000 m² fenua. 'Aita i 'itehia mai te tapa'o no te 'ohipa ta'ata i taua mau vaeha'a fenua. Ua fa'ahiti te taote ra o Sinoto tane, i te area matahiti 1970 ra i te tahi menema i ni'a i taua motu.

I ni'a i te tuha'a fenua 12 e au ra ia ua 'itehia te tahi marae i reira, ua 'ite te 'aivana'a 'hipapa i te tahi mau tapa'o 'ohipa ta'ata i ni'a i te 'ohipa tunura'a ma'a (te ivi pua'a, te 'arahu, etv.) no te tenetere XVI aore ra XVII mai. No te parurura'a i taua marae e te mau tao'a 'hipapa e vai ra i raro i te fenua ua tatau te Pu no te ta'ere e te faufa'a tumu ia ha'amauhia te tahi area paruru i ni'a i te fa'ito 15 m 'ati a'e taua marae. 'Aita ia e tapa'o 'hipapa i 'itehia mai i ni'a i te tahi atu mau tuha'a fenua.

Ua ho'ro'ahia te parau fa'ati'a i anihia e te taiete TBSA 'inaha mea iti roa te mau tapa'o 'hipapa i 'itehia mai i taua vahi, ua tatau ra te Pu no te ta'ere e te faufa'a tumu ia hi'opo'a-maite-hia te ravera'a 'ohipa patura'a tuanoho i ni'a i taua mau tuha'a fenua e ia a'o-maite-hia te taiete patu fare i ni'a i te fa'anahora'a o taua tuha'a 'ohipa.

'Ei ha'amana'ora'a, ua riro na te motu no Tetiaroa 'ei fenua fa'ata'ahia no te feia ti'ara'a teitei i te tau tahito ra, hou te taera'a mai te mau ratere i te fenua nei.

-0-0-0-0-0-